

Stefan Moysa

"Rechenschaft des Glaubens : Karl Rahner-Lesebuch", wyd. Karl Lehmann, Albert Raffelt, Zürich-Köln-Freiburg-Basel-Wien 1979 : [recenzja]

Collectanea Theologica 50/1, 196-197

1980

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

fundamentum inconcussum. Inny autor natomiast, B. Fraling, nawiązuje do doświadczenia, które przeżył Rahner w ignacjańskich *Ćwiczeniach duchownych*. Pozostają one dla niego źródłem etyki egzystencjalnej, gdyż umożliwiają dokonanie należytego wyboru.

Druga grupa obejmuje prace dotyczące tajemnicy istnienia, jaka u Rahnera odgrywa tak wielką rolę. Tu należy zwrócić szczególną uwagę na te artykuły, które przyczyniają się do naświetlenia pojęć często przez Rahnera używanych, a jednak nie definiowanych. Puntel na przykład wyjaśnia pojęcia „transcendentalny” i „kategorialny”.

Trzecia część zatytułowana *O honor teologiczny człowieka* zawiera opracowania dotyczące Rahnerowskiej antropologii. Wszystkich, którzy myślą kategoriami przyrodniczymi zaciekawi tutaj artykuł O'Donovana o dialogu z darwinizmem. K. H. Ohlig wykazuje, jak Rahner przez swoje określenie Chrystusa jako Absolutnego Zbawiciela, który wychodzi naprzeciw ludzkiemu pragnieniu zbawienia, nadał nowe impulsy dla tak zwanej „chrystologii oddolnej” czyli wychodzącej bardziej od rzeczywistości empirycznej człowieka.

Część czwarta przedstawia służbę Rahnera dla Ewangelii praktyki pastoralnej. Znajdziemy tu między innymi artykuł Maldonada przypominający wkład, jaki Rahner wniósł do teologii słowa i sakramentu. Na uwagę zasługuje również artykuł Müggego przypominający jak wielkie znaczenie posiadają prace Rahnera dla wyjaśnienia historii i praktyki pokuty kościelnej.

Opracowania ostatniej grupy wreszcie chcą wykazać, jak Rahner przyczynił się do otwarcia Kościoła i do jego wyzwalającego działania. Można powiedzieć, że wszystkie przyczynki tej części obracają się wokół pojęcia „anonimowego chrześcijaństwa”, które jest jednym z centralnych pojęć Rahnerowskiej teologii i wyjaśnia możliwość zbawienia poza granicami wiźdźalnego Kościoła. Znaczą też w tych przyczynkach echa kontrowersji wokół tego pojęcia, które zapewne domaga się precyzji i pogłębienia, ale bez którego teologia już nie będzie mogła się obejść.

Całość imponującego przedsięwzięcia, jakim jest księga pamiątkowa ku czci Rahnera, pozwala na pewno lepiej zrozumieć wielkość, a także granice jego teologii. Odkrywa bowiem dalekie jej implikacje, a także pobudza do tego, aby myśleć o Rahnera dalej pogłębiać i rozszerzać.

ks. Stefan Moysa SJ, Warszawa

Rechenschaft des Glaubens. Karl Rahner-Lesebuch, wyd. Karl Lehmann i Albert Raffelt, Benziger Verlag, Verlag Herder, Zürich-Köln-Freiburg-Basel-Wien 1979, s. 469.

Inny sposób uczczenia Karola Rahnera z tej samej okazji wybrał jeden z jego najwybitniejszych uczniów — Karl Lehmann wraz ze swoim naukowym asystentem Albertem Raffeltem. Chodziło im przede wszystkim o udostępnienie możliwie szerokiemu gronu teologów, kapłanów i w ogóle ludzi zainteresowanych, wyboru pism Rahnera, który umożliwiłyby poznanie węzłowych problemów jego twórczości. Dlatego też 159 charakterystycznych wyjątków z artykułów i dzieł zachodnoniemieckiego teologa zostało ułożonych według pewnego porządku, który jest inspirowany syntetycznym opracowaniem Rahnera *Grundkurs des Glaubens*, choć nie trzyma się go niewolniczo. Całość została poprzedzona krótkim, ale wnikliwym szkicem, obrazującym życie i zasadnicze założenia teologii Rahnera. Przy końcu natomiast znajdujemy spis ważniejszych jego publikacji, obejmujący 53 pozycje książkowe oraz wykaz źródeł, który umożliwia sięgnięcie do oryginalnych pism autora.

Początek zasadniczego trzonu książki stanowią teksty, które — ogólnie

biorąc — odpowiadają na pytanie, czym jest chrześcijaństwo. Do nich należy zaliczyć krótką formułę wiary i artykuł mówiący o tym, że Jezus jest syntezą tej wiary. Ten bowiem jest chrześcijaninem, kto całą nadzieję dotyczącą swego historycznego życia pokłada w tym Człowieku, o którym świadczą apostołowie.

Właściwy jednak punkt wyjścia dla teologii Rahnnera znajdujemy dopiero w drugiej części wyboru. Mówi ona bowiem o tajemnicy człowieka i w ogóle tajemnicy istnienia. „Człowiek jest pytaniem, na które nie ma odpowiedzi” (s. 23). Mimo tego Rahnner stale usiłuje przybliżyć się do tej tajemnicy. Można powiedzieć, że człowiek jest jego pasją. Nie tylko obserwuje go w jego zewnętrznej i fenomenologicznej warstwie, nie tylko opisuje jego życie, wolność, różne stany jak dzieciństwo, starość, śmierć, ale stara się też znaleźć źródło tej tajemnicy. Dzięki doświadczeniu, które nazywamy transcendentalnym, usiłuje dotrzeć do misterium nieskończoności. Ten proces jest nie tylko powtarzającym się motywem, ale stanowi też właściwy rdzeń jego metody.

Od człowieka zatem do Boga żywego: Rahnner dochodzi do Niego na drodze poprzednio przytoczonego rozumowania, a także przez studium Pisma św. Jedyna obszerniejsza praca Rahnnera z teologii biblijnej to właśnie artykuł o Bogu w Piśmie św., którego wyjątki recenzowany wybór przytacza. W tej części znajdujemy też medytację o słowie „Bóg”, rozważania o fałszywych bożkach i prawdziwym Bogu, jak też refleksje o „zatrokanym ateizmie”.

Część czwarta mówi o Jezusie Chrystusie. Odnalezienie Jezusa Chrystusa jako Absolutnego Zbawiciela, jako tego, który spełnia transcendentalną potrzebę człowieka osiągnięcia absolutnego wybawienia i dobra, jest również Rahnnerowi właściwe. Krzyż i zmartwychwstanie jest centrum działalności Jezusa. Wdzięczności za krzyż poświęconych jest kilka pięknych medytacji.

Stosunkowo późno zaczął Rahnner pisać wprost o Duchu Świętym. Dawniej wolał mówić o łasce jako samoudzieleniu się Boga. Jednakże szereg znawców wykazuje, że doświadczenie Ducha jest sercem jego teologii. W części piątej, gdzie Rahnner mówi o tych właśnie sprawach, przeważają rozważania medytacyjne, z których rozważanie o doświadczeniu Ducha w życiu codziennym jest może jedną z najpiękniejszych i najczęściej cytowanych kart zachodnioniemieckiego teologa. Człowiek, który może przebaczyć, mimo że nie otrzymuje za to zapłaty, człowiek usiłujący kochać mimo, że odpowiedź na miłość nie przychodzi, człowiek dobry dla drugiego mimo, że nie doznaje wdzięczności, człowiek który..., człowiek który..., taki człowiek doświadcza właśnie obecności Ducha.

Kościół w swoich blaskach i nędzach, w swojej świętości i grzechu, Kościół prowadzący dialog, Kościół ubogi i posługujący, jednym słowem Kościół ukazany przez Sobór Watykański II jest tematem szóstej części wyboru. Wreszcie akordy końcowe: życie chrześcijańskie wraz z jego rozlicznymi i bardzo zróżnicowanymi postawami jak modlitwa, miłość, grzech, pokuta, ucieczka od świata i zwrócenie się ku niemu, tworzą — wraz z wielu innymi tematami — część siódmą. W części ósmej natomiast odnajdujemy już właściwe motywy eschatologiczne: śmierć, sąd, nadzieja na życie wieczne, zmartwychwstanie ciał.

Forma, jaką wybrali wydawcy, zwalniała ich od konieczności daleko posuniętej systematyzacji. Wydaje się jednak, że wybór ten był szczególnie szczęśliwy. Dzięki niemu bowiem mogły się tu zmieścić niemal wszystkie rodzaje literackie, którymi Rahnner się posługuje: modlitwy, medytacje, wykłady, teksty argumentujące, analizy pojęciowe. W ten sposób na oryginalnych tekstach został ukazany cały Rahnner, a czytelnicy uzyskali cenne i dostępne narzędzie, by nie tylko poznać jego myśl, ale też spożytkować ją w życiu.

ks. Stefan Moysa SJ, Warszawa